

ZÁKON

ze dne 2020

o odškodnění některých obětí potlačení demonstrací k prvnímu výročí okupace Československa vojsky Svazu sovětských socialistických republik, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Účel zákona

Účelem zákona je odškodnit občany České republiky, kteří byli jako občané Československé socialistické republiky usmrceni či zraněni v souvislosti se zásahy ozbrojených složek Československé socialistické republiky a České socialistické republiky při potlačení demonstrací, které se uskutečnily ve dnech prvního výročí invaze okupačních armád Svazu sovětských socialistických republik, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky (dále jen „demonstrace proti invazi“) na území tehdejšího Československa.

§ 2

(1) Osobou oprávněnou podle tohoto zákona je fyzická osoba, která byla v období od 19. srpna 1969 do 22. srpna 1969 zraněna v souvislosti se zásahem Veřejné bezpečnosti, Sboru národní bezpečnosti, lidových milicí či jiné ozbrojené složky tehdejší Československé socialistické republiky či České socialistické republiky při potlačení demonstrací proti invazi a která byla v době svého zranění občanem Československé socialistické republiky nebo České socialistické republiky.

(2) Zemřela-li osoba splňující podmínky podle odstavce 1, stávají se osobami oprávněnými podle tohoto zákona děti a manžel, pokud manželství trvalo v době smrti osoby podle odst. 1. Není-li osob oprávněných dle první věty, stávají se oprávněnými osobami rodiče osoby splňující podmínky podle odstavce 1.

(3) Osobami oprávněnými podle tohoto zákona jsou děti a manžel fyzické osoby, která byla v období od 19. srpna 1969 do 22. srpna 1969 usmrcena nebo zraněna s následkem smrti v souvislosti se zásahem Veřejné bezpečnosti, Sboru národní bezpečnosti, Lidových milicí či jiné ozbrojené bezpečnostní složky tehdejší Československé socialistické republiky či České socialistické republiky při potlačení demonstrací proti invazi a která byla v době usmrcení nebo zranění s následkem smrti občanem Československé socialistické republiky nebo České socialistické republiky. Manžel je oprávněnou osobou podle věty první tehdy, trvalo-li manželství s osobou usmrcenou nebo zraněnou s následkem smrti v době jejího usmrcení nebo zranění.

(4) Není-li osob oprávněných podle odstavce 3, stávají se oprávněnými osobami rodiče osoby, která byla v období od 19. srpna 1969 do 22. srpna 1969 usmrcena nebo zraněna s následkem smrti za podmínek popsaných v odst. 3.

§ 3

(1) Oprávněné osoby mají nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky (dále jen "nárok"), jestliže jsou občany České republiky; podmínka občanství České republiky se považuje za splněnou, pokud občanství trvá ke dni podání žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky.

(2) Nárok je nutné uplatnit ve formě písemné žádosti u orgánu příslušného k rozhodnutí nejpozději do 31. prosince 2025, jinak nárok zaniká.

§ 4

(1) Celkový nárok osob oprávněných podle § 2 odst. 3 a 4 tohoto zákona činí 200 000 Kč.

(2) Celkový nárok osob oprávněných podle § 2 odst. 1 a 2 tohoto zákona činí:

a) 90 000 Kč, zanechalo-li zranění trvalé následky,

b) 40 000 Kč v ostatních případech.

§ 5

(1) Nárok uplatní oprávněná osoba písemně u Ministerstva vnitra.

(2) Nárok lze prokázat lékařskou zprávou, úmrtním listem, svědeckou výpovědí nejméně dvou svědků nebo jiným způsobem.

(3) O poskytnutí jednorázové peněžní částky rozhoduje a jednorázovou částku vyplácí Ministerstvo vnitra.

§ 6

(1) Řízení podle tohoto zákona se zahajuje na návrh oprávněné osoby. Včas uplatněný nárok, pokud o něm nebylo rozhodnuto nebo pokud jednorázová peněžní částka nebyla vyplacena, přechází v případě úmrtí oprávněné osoby na její dědice.

(2) Na toto řízení se použije, pokud tento zákon nestanoví jinak, správní řád¹⁾.

(3) Proti rozhodnutí Ministerstva vnitra o poskytnutí jednorázové peněžní částky se řádné opravné prostředky v řízení správním nepřipouštějí.

(4) K řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zvláštního zákona²⁾ je místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje.

§ 7

(1) Řízení podle tohoto zákona je osvobozeno od správních poplatků.

(2) Jednorázová peněžní částka poskytnutá podle tohoto zákona nepodléhá dani z příjmu fyzických osob a nezahrnuje se do příjmů rozhodných pro účely dávek státní sociální podpory a sociální péče.

(3) Náklady na jednorázovou finanční částku hradí stát.

(5) Státní orgány, právnické i fyzické osoby jsou povinny na žádost Ministerstva vnitra poskytnout bezplatně podklady nezbytné k prokázání nároku a vyvinout potřebnou součinnost.

§ 8

Tento zákon nabývá účinnosti k 1. 1. 2021.

Poznámky pod čarou:

- 1) Zákon č. [71/1967 Sb.](#), o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. [150/2002 Sb.](#), soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva

k návrhu zákona o odškodnění některých obětí potlačení demonstrací k prvnímu výročí okupace Československa vojsky Svazu sovětských socialistických republik, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky

I. Obecná část

Cíl návrhu:

Podstatou návrhu je odškodnění újmy spáchané na občanech České republiky v období prvního výročí okupace vojsky SSSR, MLR, PLR, NDR a BLR od 19. 8. 1969 do 22. 8. 1969. Odškodnit se navrhují nejbližší příbuzní těch občanů ČR, kteří byli ve sledovaném období zabití či zranění v souvislosti s potlačením demonstrací k připomenutí prvního výročí okupace z r. 1968 příslušníky bezpečnostních složek tehdejší ČSSR – ať už Sboru národní bezpečnosti, Lidových milicí, Veřejné bezpečnosti, Československé lidové armády či Pohraniční stráže.

Česká republika již v r. 2005 přijala zákon k odškodnění obětí invaze vojsk Varšavské smlouvy z r. 1968. Bohužel se však stále nedokázala vyrovnat s dluhem vůči obětem represí z r. 1969, kdy lidé vyšli do ulic, aby protestovali proti přítomnosti cizích vojsk v Československu. Zejména ve velkých městech však došlo k řadě incidentů demonstrantů s bezpečnostními složkami tehdejší ČSSR, jejichž příslušníci protiprávně (tedy bez rozkazu, či aniž by to bylo nutné k odvrácení přímého ohrožení jejich životů) použili střelné zbraně proti demonstrantům. Po těchto incidentech zůstalo několik mrtvých a na pět desítek zraněných občanů z řad demonstrantů či kolemjdoucích.

Tehdejší režim neměl zájem ani na řádném vyšetření těchto incidentů, natož na odškodnění obětí. Naopak: komunistická propaganda tvrdila, že mrtvé a zraněné mají na svědomí „kontrarevoluční živlové“, příbuzní zemřelých byli pod dozorem Státní bezpečnosti a často byli vystaveni dalším ústrkům tehdejšího režimu (nemohli studovat apod.). I když po roce 1989 Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR vyšetřování znovu otevřel, nepodařilo se odhalit žádného z pachatelů. Jednak po s odstupem více než 20 let takříkajíc „vychladla stopa“, někteří svědkové událostí zemřeli, původní vyšetřování bylo vedeno záměrně nedostatečně a nebylo tedy na co navázat, a to ani po stránce dokumentační (některé dokumenty byly nejspíš záměrně zlikvidovány).

Dodnes není ani jasné, zda ke střelbě do lidí došlo kvůli nedbalému zacházení se zbraní, nebo se někteří ze zasahujících proti demonstrantům rozhodli úmyslně zabíjet oponenty režimu. Pravděpodobně nejvíce vážných zranění způsobených střelnou zbraní vzniklo proto, že zasahující stříleli do země před demonstranty, čímž docházelo k odrazu vypálených kulek, které zranily řadu osob. Domníváme se však, že motivace pachatelů ani mechanismus působení násilí nejsou již v tuto chvíli nejpodstatnější. To, že nejsou tyto zločiny dokonale objasněny, neznamená, že se nestaly. Je na čase, aby se i oběti zásahů ze srpna 1969 dočkaly alespoň touto formou přiznání odpovědnosti státu za tyto činy zasahujících příslušníků bezpečnostních složek.

Oficiální statistiky z října 1969 hovoří o následujících počtech obětí potlačení demonstrací: 5 mrtvých, 5 těžce zraněných a 26 lehce zraněných. Historikové ovšem předpokládají počty vyšší, jak je mj. popsáno v odborné monografii autorů Milana Bárty, Jana Břečky a Jana Kalouse *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*, kterou vydal Ústav pro studium totalitních režimů v Praze v roce 2012. Bylo napočítáno až 7 mrtvých (nejistota panuje ohledně neznámého vojáka, který měl zahynout při přesunu), jen v Praze a Brně bylo dohromady 29 vážně zraněných. Lehce zraněných muselo být s ohledem na brutalitu zásahů bezpečnostních složek několik desítek až stovek.

Konstrukce navrhovaného zákona je převzata z již existujícího zákona č. 203/2005 Sb., o odškodnění některých obětí okupace Československa. Pro vyřizování nároků na odškodnění se stanovuje obdobný postup a obdobná kritéria jako v případě tohoto již existujícího zákona.

Soulad s ústavním pořádkem České republiky:

Navrhovaný zákon je v souladu s Ústavou České republiky a jejími dalšími právními předpisy.

Soulad s mezinárodními závazky České republiky a právem Evropských společenství:

Návrh není v rozporu s mezinárodními dohodami, jimiž je Česká republika vázána. Navrhovaný zákon je v souladu s právními předpisy Evropských společenství.

Ekonomický dopad:

Předpokládaný dopad zákona na státní rozpočet bude činit cca 2,5- 4,5 mil. Kč. Přesné vyčíslení dopadů na státní rozpočet nelze provést, protože nejsou k dispozici přesné údaje o obětech z předmětného období.

Dopad na krajské rozpočty nebo rozpočty obcí a měst návrh zákona nepředpokládá.

Navržený způsob projednání:

Navrhuje se, aby podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, Poslanecká sněmovna s návrhem zákona vyslovila souhlas již v prvním čtení. Důvodem pro tento navržený postup je fakt, že od srpna roku 1969 uplynula doba právě 51 let, po kterou pozůstalí obětí čekají na odškodnění, kterého se jim dosud nedostalo. Zároveň se také předpokládá, že nepůjde o částku, která by významným způsobem ovlivnila státní rozpočet.

II. Zvláštní část

K § 1:

Stanovuje se účel zákona, kterým je odškodnění občanů ČR, kteří byli zabiti nebo zraněni, popř. podlehlí zraněním v souvislosti s potlačením demonstrací, které proběhly u

příležitosti prvního výročí invaze okupačních vojsk, jež vtrhla na území tehdejšího Československa v srpnu 1968.

K § 2:

Vymezují se osoby oprávněné k nárokování jednorázové peněžní částky. Osoby oprávněné jsou zranění popř. jejich pozůstalí nejbližší příbuzní a pozůstalí nejbližší příbuzní po osobách zabitých či usmrčených v souvislosti se zraněním.

K § 3:

Pro výplatu odškodnění byla zvolena forma jednotné výplaty, přičemž žádost musí být uplatněna písemně do 31. prosince 2025. Podmínkou pro uplatnění žádosti je státní občanství České republiky oprávněné osoby.

K § 4:

Stanoví se výše částek, které se budou vyplácet jako odškodnění. Východiskem byl opět z. č. 203/2005 Sb., o odškodnění některých obětí okupace Československa, ale částky v něm stanovené byly s ohledem na inflaci od doby jeho přijetí navýšeny.

K § 5:

Žádosti bude administrovat Ministerstvo vnitra, které již v minulosti obdobně administrovalo žádosti dle z. č. 203/2005 Sb., o odškodnění některých obětí okupace Československa. Pro přiznání nároku se požaduje k písemné žádosti připojit příslušnou lékařskou zprávu nebo úmrtní list. Vzhledem k tomu, že se mohou vyskytnout případy, kdy nebude možné doložit události písemně, připouští se nahradit chybějící doklad svědeckou výpovědí svědků nebo i jiným způsobem.

K § 6:

Zakládá se subsidiární použití správního řádu, což má význam především z hlediska procesních lhůt a procesních práv a povinností. Obdobně jako u z. č. 203/2005 Sb., o odškodnění některých obětí okupace Československa, se nepočítá s řádnými opravnými prostředky správního řízení, ale pouze s žalobou proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ve správním soudnictví.

K § 7:

Řízení o nároku podle tohoto zákona nepodléhá poplatkům ani zdanění. Náklady na odškodnění hradí stát.

K § 8:

Zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

V Praze, dne 10. 7. 2020

Vlastimil Válek v.r.

Dominik Feri v.r.

Miroslav Kalousek v.r.

Helena Langšádlová v.r.

Markéta Pekarová Adamová v.r.

Karel Schwarzenberg v.r.

František Vácha v.r.

Marek Výborný v.r.

Jan Bartošek v.r.

Vít Kaňkovský v.r.

Jiří Mihola v.r.

Marian Jurečka v.r.

Pavla Golasowská v.r.

Pavel Bělobrádek v.r.

Stanislav Juránek v.r.

Ondřej Benešík v.r.

Jan Farský v.r.

Věra Kovářová v.r.

Vít Rakušan v.r.

Petr Gazdík v.r.

Jana Krutáková v.r.

Ondřej Veselý v.r.

Petr Dolínek v.r.

Alena Gajdůšková v.r.

Roman Sklenák v.r.

Václav Votava v.r.

Kateřina Valachová v.r.

Jan Chvojka v.r.

Pavel Žáček v.r.

Marek Benda v.r.

Ivan Adámek v.r.
Bohuslav Svoboda v.r.
Miroslava Němcová v.r.
Karel Krejza v.r.
Stanislav Blaha v.r.
Jan Bauer v.r.
Zbyněk Stanjura v.r.
Ilona Mauritzová v.r.
Martin Baxa v.r.
Jan Zahradník v.r.
Jakub Janda v.r.
Jiří Ventruba v.r.
Vojtěch Munzar v.r.
Martin Kupka v.r.
Petr Bendl v.r.
Jan Skopeček v.r.
Pavel Blažek v.r.
Petr Fiala v.r.
Petr Beitzl v.r.
Jaroslav Martinů v.r.
Jana Černochová v.r.
Radek Holomčík v.r.
Jan Lipavský v.r.
František Kopřiva v.r.
Ondřej Profant v.r.
Vojtěch Píkal v.r.
Andrej Babiš v.r.
Ivan Jáč v.r.
Aleš Juchelka v.r.
Robert Králíček v.r.
Roman Kubíček v.r.

Miloslav Janulík v.r.

Jiří Mašek v.r.

Barbora Kořanová v.r.

Jan Řehounek v.r.

Zuzana Ožanová v.r.

Michal Ratiborský v.r.

Petr Sadovský v.r.

Josef Kott v.r.

Karel Tureček v.r.

Margita Balaštíková v.r.

Marek Novák v.r.

Pavel Pustějovský v.r.

Julius Špičák v.r.

Pavel Růžička v.r.

Kamal Farhan v.r.

David Štolpa v.r.

Petr Vrána v.r.

Radek Zlesák v.r.

Pavel Staněk v.r.

Tomio Okamura v.r.

Radim Fiala v.r.

Karla Maříková v.r.

Jaroslav Holík v.r.

Lubomír Španěl v.r.

Pavel Jelínek v.r.

Tereza Hyťhová v.r.

Monika Jarošová v.r.

Radek Rozvoral v.r.

Jiří Kohoutek v.r.

Zdeněk Podal v.r.

Jiří Kobza v.r.

Jaroslav Foldyna v.r.

Jan Hrnčíř v.r.

Radovan Vích v.r.

Radek Koten v.r.